

ANALIZA DE DREPT PENAL A INFRACȚIUNILOR PREVĂZUTE LA art.181² DIN CODUL PENAL

Partea I

Vitalie STATI,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

Investigația de față are drept scop analiza infracțiunilor prevăzute la art.181² „Finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale" din Codul penal. Se argumentează că obiectul juridic special al infracțiunilor specificate la alin.(1), (2), (4) și (5) art.181² CP RM este unul simplu. Numai în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.181² CP RM, obiectul juridic special are un caracter multiplu. În continuare, se stabilește obiectul material (imaterial) al fiecăreia din infracțiunile specificate la art.181² CP RM. De asemenea, se demonstrează că acțiunea prejudiciabilă, prevăzută la alin.(1) art.181² CP RM, presupune fie contrafacerea rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice și/sau a rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale, fie modificarea rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice și/sau a rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale, nu însă introducerea în asemenea rapoarte a constatărilor sau mențiunilor false.

Cuvinte-cheie: obiectul infracțiunii; latura obiectivă a infracțiunii; finanțare; partid politic; campanie electorală; resurse administrative; donații; alocații; mijloace; fond electoral.

***

The present investigation aims to analyze the offences referred to at art.181² „The illegal funding of political parties or election campaigns, the violation of political parties' funds management or of election funds management" from the Criminal Code. It is argued that the special legal object of the offences specified at par.(1), (2), (4) and (5) art.181² CC RM is a simple one. Only in the case of the offence referred to at par.(3) art.181² CC RM, the special legal object can possess a multiple nature. The material (immaterial) object of the offences specified at art.181² CC RM is then established. It is also shown that the prejudicial act under par.(1) art.181² CC RM consists in either the act of forgery of political parties' financial reports and/or of reports on election campaign funding or the act of modification of political parties' financial reports and/or of reports on election campaign funding, but not the advancing in such reports of false findings or claims.

Keywords: the object of the offence; the objective side of the offence; financing; political party; election campaign; administrative resources; donations; allocations; means; election fund.

În art.181² CP RM, sub aceeași denumire marginală de finanțare ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcare a modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale, se reunesc cinci variante-tip de infracțiuni.

În acord cu alin.(1) art.181² CP RM, prima variantă-tip de infracțiune se exprimă în falsificarea rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice și/sau a rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale în intenția de a substitui sau a ascunde identitatea donatorilor, volumul mijloacelor acumulate ori destinația sau volumul mijloacelor utilizate.

Potrivit alin.(2) art.181² CP RM, cea de-a doua variantă-tip de infracțiune constă în utilizarea de resurse administrative (bunuri publice), inclusiv favorizarea sau consimțirea la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale, dacă au fost cauzate daune în proporții mari.

În corespundere cu alin.(3) art.181² CP RM, cea de-a treia variantă-tip de infracțiune se exprimă în extorcarea sau obținerea prin extorcare a donațiilor pentru partidele politice și/sau pentru fondurile electorale.

Conform alin.(4) art.181² CP RM, cea de-a patra variantă-tip de infracțiune constă în utilizarea contrar destinației a alocațiilor de la bugetul de stat pentru partidele politice sau a mijloacelor din fondul electoral, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari.

În fine, în acord cu alin.(5) art.181² CP RM, cea de-a cincea variantă-tip de infracțiune se exprimă în acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale.

La 09.04.2015 a fost adoptată Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative [1]. Potrivit acestei legi, printre altele, Codul penal al Republicii Moldova a fost completat cu articolul 181².

Oportunitatea adoptării art.181² CP RM rezultă din unele acte cu vocație internațională sau națională. Astfel, art.10 al Convenției ONU împotriva corupției [2] stabilește: „Ținând seama de necesitatea luptei împotriva corupției, fiecare stat parte ia, conform principiilor fundamentale ale dreptului său intern, măsurile necesare pentru a spori transparența administrației sale publice, inclusiv în ceea ce privește organizarea, funcționarea și procesele decizionale, dacă este cazul. Aceste măsuri pot include, în special: a) adoptarea de proceduri sau de reglementări care să permită publicului obținerea, dacă este cazul, a informațiilor asupra organizării, funcționării și proceselor decizionale de administrație publică, precum și, ținând seama de protecția vieții private și a datelor personale, asupra deci-

ziilor şi actelor juridice care îi privesc; b) simplificarea, dacă este cazul, a procedurilor administrative, cu scopul de a facilita accesul publicului la autorităţile de decizie competente; c) publicarea informaţiilor, inclusiv a eventualelor rapoarte periodice, despre riscurile de corupţie în cadrul administraţiei publice".

La rândul său, la art.16 din Recomandarea Rec(2003)4 a Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei pentru statele membre cu privire la regulile generale contra corupţiei în finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale [3], se prevede: „Statele vor cere ca orice încălcare a regulilor cu privire la finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale să fie sancţionată în mod efectiv, proporţional şi convingător".

La pct.15 din Rezoluţia (97)24 a Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei având ca obiect cele douăzeci de principii directorii pentru lupta împotriva corupţiei [4], printre principiile în cauză se numără următorul: „să încurajeze adoptarea, de către reprezentanţii aleşi, a codurilor de conduită şi să avantajeze reguli privind finanţarea partidelor politice şi campaniilor electorale care să descurajeze corupţia".

În al doilea Raport de conformitate privind Republica Moldova din runda a treia de evaluare [5], Grupul de state contra corupţiei (GRECO) recomandă autorităţilor din ţara noastră: „a face ca toate încălcările regulilor de finanţare generală a partidelor politice şi a campaniilor electorale să fie clar definite şi însoţite de sancţiuni eficiente, proporţionate şi descurajatoare".

Nu în ultimul rând, art.12 al Legii cu privire la prevenirea şi combaterea corupţiei, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 25.04.2008 [6] prevede: „Prevenirea corupţiei în procesul politic şi procesul electoral se asigură prin: a) stabilirea unor reguli de activitate şi de control al partidelor politice în conformitate cu legislaţia în vigoare; b) excluderea posibilităţii de exercitare a unei influenţe necuvenite de către factorii interni şi externi, care impun interese de grup la luarea deciziilor; c) organizarea procesului electoral pe baza apărării principiilor democratice".

De asemenea, în doctrina penală sunt formulate argumente privind oportunitatea incriminării faptelor reunite sub denumirea marginală de finanţare ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, de încălcare a modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale: „Toţi concurenţii electorali trebuie să aibă şanse egale şi să dispună de o singură sursă de finanţare – fondul electoral. Acesta trebuie să fie constituit în temeiuri legale" [7]; „Finanţarea ilegală a campaniilor electorale reprezintă una dintre cele mai periculoase forme de corupţie electorală. Aceasta întrucât, în rezultatul acordării concurenţilor electorali a unui suport financiar neconform cu legea, scrutinul electoral este redus *de facto* la o tranzacţie de vânzare-cumpărare a puterii" [8]; „În procesul de finanţare ilegală a campaniei electorale sunt atrase persoane care urmăresc să-şi transfere potenţialităţile către cei care vor putea să le protejeze eficient interesele. Persoana astfel aleasă urmăreşte să facă *lobby* pentru cei care l-au finanţat, mai puţin să-i reprezinte pe alegători" [9].

Nu este de prisos să invocăm şi experienţa altor state în vederea incriminării faptelor analizate. De exemplu, în Legea Regatului Unit al Marii Britanii şi al Irlandei de Nord cu privire la partide, alegeri şi referendum [10], se stabileşte răspunderea pentru 69 de infracţiuni legate de finanţarea ilegală a procesului electoral. Dispoziţii incriminatorii de factură similară atestăm în: art.L.52-8 şi L.113-1 din Codul electoral al Franţei [11]; art.141^1 şi 141^2 din Codul penal al Federaţiei Ruse [12]; art.159^1 din Codul penal al Ucrainei [13] etc.

Pentru toate aceste considerente, se prezintă ca oportună adoptarea art.181^2 CP RM.

După trecerea în revistă a aspectelor tehnico-legislative, în continuare vom analiza caracteristicile infracţiunilor prevăzute la art.181^2 CP RM.

Aceste infracţiuni fac parte din subgrupul de infracţiuni contra drepturilor politice ale cetăţeanului, care, la rândul său, este parte componentă a grupului de infracţiuni contra drepturilor politice, de muncă şi altor drepturi constituţionale ale cetăţenilor. ***Obiectul juridic generic*** al infracţiunilor specificate la art.181^2 CP RM îl formează relaţiile sociale cu privire la realizarea drepturilor constituţionale ale cetăţenilor. Aşadar, realizarea drepturilor constituţionale ale cetăţenilor reprezintă valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracţiunilor prevăzute la art.181^2 CP RM.

Din această valoare socială fundamentală derivă anumite valori sociale concrete, care (alături de relaţiile sociale aferente) constituie obiectul juridic special al infracţiunilor analizate. Din analiza prevederilor art.181^2 CP RM, deducem că ***obiectul juridic special*** al infracţiunilor corespunzătoare îl formează relaţiile sociale cu privire la:

1) autenticitatea informaţiilor referitoare la donatori, la volumul mijloacelor acumulate ori la destinaţia sau volumul mijloacelor utilizate, conţinute în rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale (în cazul infracţiunii prevăzute la alin. (1) art.181^2 CP RM);

2) respectarea interdicţiei de a nu utiliza resurse administrative (bunuri publice) în campaniile electorale (în ipoteza infracţiunii specificate la alin.(2) art.181^2 CP RM);

3) posesia asupra bunurilor reprezentând donaţiile pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale *(obiectul juridic principal)*; integritatea corporală, sănătatea sau libertatea psihică a persoanei, ori integritatea, substanţa şi potenţialul de utilizare a bunurilor unei alte persoane *(obiectul juridic secundar)* (în situaţia infracţiunii prevăzute la alin.(3) art.181^2 CP RM);

4) utilizarea conform destinaţiei a alocaţiilor de la bugetul de stat pentru partidele politice sau a mijloacelor din fondul electoral (în cazul infracţiunii specificate la alin.(4) art.181^2 CP RM);

5) respectarea interdicţiei de a nu accepta cu bună

ştiinţă finanţarea partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale (în ipoteza infracţiunii prevăzute la alin.(5) art.181² CP RM).

Se poate vedea că obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la alin.(1), (2), (4) şi (5) art.181² CP RM este unul simplu. Numai în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.181² CP RM, obiectul juridic special are un caracter multiplu. În cazul acestei din urmă infracțiuni, printr-o singură acțiune (iar nu printr-un sistem de acțiuni, ca în cazul infracţiunilor complexe) se aduce atingere mai multor valori sociale speciale (şi, implicit, relaţiilor sociale aferente).

Toate cele cinci infracțiuni specificate la art.181² CP RM au ***obiect material*** sau ***imaterial***. La concret, acesta îl reprezintă:

1) rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale (în situația infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.181² CP RM);

2) resursele administrative (bunurile publice) (în cazul infracțiunii specificate la alin.(2) art.181² CP RM);

3) entitățile care constituie donațiile pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale *(obiectul material (imaterial) principal)*; corpul persoanei (în ipoteza în care infracțiunea presupune aplicarea violenței asupra victimei) sau bunurile mobile ori imobile, altele decât cele care constituie donațiile pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale (în situația în care infracțiunea presupune distrugerea sau deteriorarea bunurilor victimei) *(obiectul material secundar)* (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.181² CP RM);

4) alocațiile de la bugetul de stat pentru partidele politice sau mijloacele din fondul electoral (în ipoteza infracțiunii specificate la alin.(4) art.181² CP RM);

5) mijloacele acceptate cu bună ştiinţă din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale, în vederea finanţării partidului politic sau a concurentului electoral (în situația infracțiunii prevăzute la alin.(5) art.181² CP RM).

În continuare, vom examina caracteristicile fiecăreia din entitățile care reprezintă obiectul material al infracțiunilor specificate la art.181² CP RM.

Vom începe cu *obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.181² CP RM*. În acest context, este necesară stabilirea conținutului noțiunilor „rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice" şi „rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale".

Conform pct.3 al Hotărârii Comisiei Electorale Centrale (în continuare – CEC) pentru aprobarea Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice, nr.4401 din 23.12.2015 [14], raport privind gestiunea financiară a partidului politic este raportul partidului politic privind veniturile obținute în condițiile numitului Regulament şi ale Legii privind partidele politice, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 21.12.2007 [15], privind sursa de proveniență a acestor venituri, cheltuielile efectuate în perioada de gestiune, precum şi alte informații relevante.

Modelul raportului privind gestiunea financiară a partidului politic este stabilit în Anexa nr.8 la Hotărârea CEC pentru aprobarea Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice, nr.4401 din 23.12.2015.

Rapoartele privind finanțarea activității partidelor politice sunt publicate pe pagina: *http://www.cec.md/index.php?pag=page&id=1805&l=ro*

În altă ordine de idei, în conformitate cu art.1 din Codul electoral, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 21.11.1997 [16], rapoarte privind finanţarea campaniilor electorale sunt rapoartele concurentului electoral privind fluxul mijloacelor băneşti, inclusiv mijloacele financiare acumulate, sursele de proveniență a acestora şi cheltuielile efectuate în campania electorală. O definiție similară o găsim în pct.3 al Hotărârii CEC pentru aprobarea Regulamentului privind finanțarea campaniilor electorale, nr.3352 din 04.05.2015 [17].

Modelul raportului privind finanțarea campaniei electorale este stabilit în Anexa nr.3 la această hotărâre a CEC. În aceeași ordine de idei, alin.(1) art.38² din Codul electoral prevede că modelul raportului privind finanţarea campaniilor electorale se aprobă de către CEC şi conţine următoarele informații: a) datele de identificare ale persoanei fizice sau juridice care a donat mijloace financiare; b) lista tuturor donațiilor primite, inclusiv natura şi valoarea fiecărei donații în bani, mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii; c) valoarea totală a donațiilor şi numărul donatorilor; d) lista donațiilor rambursate ca urmare a depăşirii plafoanelor stabilite la lit.d) alin.(1) art.38 din Codul electoral; e) datele de identificare ale persoanei fizice sau juridice căreia i-au fost achitate mijloace financiare din contul „Fond electoral" şi scopul cheltuielilor respective; f) sumele datoriilor, numerele actelor financiare de evidență şi alte informații concludente; g) informația contabilă a persoanelor juridice fondate sau controlate în alt mod de partidul politic respectiv pentru perioada corespunzătoare.

Rapoartele privind finanţarea campanilor electorale sunt publicate, de exemplu, pe paginile: *http://www.cec.md/index.php?pag=page&id=1385&l=ro*; *http://www.cec.md/index.php?pag=page&id=1553&l=ro*, etc.

Accentuăm că rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice şi rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale nu trebuie confundate cu alte documente.

Astfel, în corespundere cu alin.(2) art.29 din Codul electoral, rapoartele anuale privind gestiunea financiară a partidelor politice sunt verificate şi analizate de CEC. În scopul acestei verificări, CEC solicită partidelor politice, precum şi unor instituţii publice sau private, informaţiile necesare în limita de competenţă.

La rândul său, art.38² din Codul electoral stabileşte: dacă raportul prezentat de un partid politic, bloc elec-

toral sau candidat independent în condiţiile alineatului (1) al acestui articol este incomplet, CEC are dreptul să solicite concurentului electoral respectiv date suplimentare, iar acesta este obligat să le prezinte în termen de 3 zile lucrătoare din momentul solicitării (alin.(3)); dacă informaţia prezentată de un partid politic sau bloc electoral în condiţiile alin.(7) art.38[2] din Codul electoral este incompletă, CEC are dreptul să solicite concurentului electoral respectiv date suplimentare privind mărimea fiecărei încasări în contul acestuia şi despre proveniența acestor mijloace (alin. (8)).

Bineînțeles, documentele, care conțin asemenea informaţii sau date, nu pot reprezenta obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(1) art.181[2] CP RM. Astfel de documente au un caracter de supliment, de accesoriu față de rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice sau rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale. Deci, nu se confundă cu rapoartele în cauză. Documentele, care conțin informaţii sau date suplimentare, pot constitui obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.361 CP RM.

În cele ce urmează, vom supune examinării *obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(2) art.181[2] CP RM*.

Este vorba despre resursele administrative (bunurile publice) utilizate ilegal de către subiectul infracțiunii corespunzătoare.

Noțiunea „resurse administrative" nu este definită în legislație. De exemplu, conform *Manualului de observare a alegerilor*, publicat de Oficiul OSCE pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului (ODIHR), prin „resurse administrative" se are în vedere „oficiile, mijloacele de transport şi echipamentele de telecomunicaţii ale autorităţilor guvernamentale" [18].

Bineînțeles, oricare alte bunuri publice relevante pot alcătui conținutul noțiunii „resurse administrative". În acest sens, consemnăm că, în art.2 al Legii privind administrarea şi deetatizarea proprietăţii publice, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 04.05.2007 [19], prin „bunuri ale domeniului public al statului" se înțelege totalitatea bunurilor mobile şi imobile destinate satisfacerii intereselor generale ale statului. Potrivit alin.(2) art.296 din Codul civil, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 06.06.2002 [20], „din domeniul public al statului sau al unităţilor administrativ-teritoriale fac parte bunurile determinate de lege, precum şi bunurile care, prin natura lor, sunt de uz sau de interes public. Interesul public implică afectarea bunului la un serviciu public sau la orice activitate care satisface nevoile colectivităţii fără a presupune accesul nemijlocit al acesteia la utilizarea bunului conform destinaţiei menţionate".

Precizăm că, pentru calificarea faptei în baza alin. (2) art.181[2] CP RM, nu are importanță dacă bunurile fac parte din domeniul public al statului sau din domeniul public al unităţilor administrativ-teritoriale. Important este ca aceste bunuri să reprezinte resurse administrative, adică, la momentul comiterii infracțiunii, să se afle în administrarea făptuitorului (care, aşa cum vom vedea *infra*, activează în cadrul unei autorități/instituţii publice sau al celei asimilate acestora).

În continuare, va fi analizat *obiectul material sau imaterial al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.181[2] CP RM*.

În special, interesează obiectul material (imaterial) principal al infracțiunii în cauză: entitățile care constituie donaţiile pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale.

Cât priveşte donaţiile pentru partidele politice, conform pct.3 al Hotărârii CEC pentru aprobarea Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice, nr.4401 din 23.12.2015, acestea se exprimă în mijloace băneşti, bunuri materiale/nemateriale, servicii, transmise/prestate benevol, cu titlu gratuit şi necondiţionat partidului politic şi acceptate de acesta. În conformitate cu alin.(1) art.26 al Legii privind partidele politice, donaţiile pentru partidele politice pot fi de următoarele tipuri: a) donaţii în bani, altele decât cotizaţiile de membru; b) donaţii sub formă de proprietăţi, bunuri, servicii gratuite sau în condiţii mai avantajoase decât valoarea comercială (de piaţă), achitarea unor bunuri sau servicii utilizate de partid. În acord cu alineatul (7) al aceluiaşi articol, nu sunt considerate donaţii activităţile prestate partidului politic pe bază de voluntariat în condiţiile legislaţiei care reglementează aceste activităţi.

În principiu, aceleaşi caracteristici pot fi atribuite donaţiilor pentru fondurile electorale. Diferența constă în aceea că, în cazul acestora, beneficiar este concurentul electoral, nu partidul politic. Aceasta reiese din definiția noțiunii „fond electoral", formulată în pct.3 al Hotărârii CEC pentru aprobarea Regulamentului privind finanţarea campaniilor electorale, nr.3352 din 04.05.2015: „fond electoral – cont deschis la bancă cu mențiunea «Fond electoral», destinat în exclusivitate virării mijloacelor financiare proprii ale concurentului electoral şi celor primite de la persoane fizice şi/sau juridice din ţară, în scopul finanţării campaniei electorale a respectivului concurent electoral".

În altă privință, vom examina *obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.181[2] CP RM*.

Este vorba despre alocaţiile de la bugetul de stat pentru partidele politice sau mijloacele din fondul electoral.

În primul rând, interesează conținutul noțiunii „alocaţiile de la bugetul de stat pentru partidele politice".

În pct.3 al Hotărârii CEC pentru aprobarea Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice, nr.4401 din 23.12.2015, alocaţiile de la bugetul de stat pentru partidele politice poartă denumirea „subvenție". Conform acestuia, subvenție constituie „sursele financiare alocate de la bugetul de stat partidului politic, în condiţiile numitului Regulament, pentru finanțarea activității acestuia". Potrivit alin. (1) art.27 al Legii privind partidele politice, partidele politice au dreptul să primească anual finanţare de la bugetul de stat prin intermediul CEC, în baza unui regulament aprobat de aceasta. Cuantumul alocaţiilor

pentru acest scop se aprobă în legea bugetară anuală, cota procentuală constituind nu mai mult de 0,2 % din veniturile bugetului de stat, cu excepţia veniturilor cu destinaţie specială prevăzute de legislaţie, şi se distribuie după cum urmează: a) 50% – partidelor politice proporţional cu performanţele obţinute în alegerile parlamentare; b) 50% – partidelor politice proporţional cu performanţele obţinute în alegerile locale generale.

Cât privește mijloacele din fondul electoral, se au în vedere mijloacele aflate pe contul deschis la bancă cu menţiunea „Fond electoral", destinat în exclusivitate virării mijloacelor financiare proprii ale concurentului electoral şi celor primite de la persoane fizice şi/sau juridice din ţară, în scopul finanţării campaniei electorale a respectivului concurent electoral.

În cele ce urmează, ne vom referi la *obiectul material al infracţiunii prevăzute la alin.(5) art.181² CP RM*.

Este vorba despre mijloacele acceptate cu bună ştiinţă din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale, în vederea finanţării partidului politic sau a concurentului electoral. Deoarece mijloacele în cauză au un caracter eminamente ilegal, circulația lor nu este și nu poate fi reglementată normativ.

În dispoziția de la alin.(5) art.181² CP RM, prin „mijloace" se au în vedere mijloacele financiare. Aceasta întrucât scopul lor rezidă în finanţarea partidului politic sau a concurentului electoral. O altă condiție obligatorie este ca respectivele mijloace să fie acceptate cu bună știință din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale. Mijloacele, acceptate din partea unui grup sau asociaţii care nu îndeplinește cerințele stabilite la art.46 sau 47 CP RM, nu pot reprezenta obiectul material al infracţiunii prevăzute la alin.(5) art.181² CP RM.

În alt context, doar în cazul infracţiunii specificate la alin.(3) art.181² CP RM, atestăm prezența ***victimei***. Se are în vedere oricare persoană de la care se extorchează sau se obţin prin extorcare donaţii pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale. În ipoteza în care infracţiunea prevăzută la alin.(3) art.181² CP RM presupune fie distrugerea sau deteriorărea bunurilor, fie amenințarea cu distrugerea sau cu deteriorarea acestora, victimă poate fi persoana fizică sau persoana juridică. În celelalte ipoteze, victimă poate fi exclusiv persoana fizică.

Datorită specificului infracţiunilor prevăzute la alin.(1), (2), (4) şi (5) art.181² CP RM, acestea nu presupun prezenţa unei victime. În cazul acestor infracţiuni, titular al valorilor sociale proteguite este statul. Acesta nu poate avea calitatea de victimă a infracţiunii, de vreme ce victimă a infracţiunii este „persoana fizică sau juridică (*subl. ne aparţine*) care evoluează în calitate de participant la relaţiile sociale ocrotite de legea penală, persoană căreia îi este cauzat un prejudiciu fizic, patrimonial, moral sau de altă natură, reprezentând urmările prejudiciabile ale faptei săvârşite de subiect" [21]. Sub acest aspect, suntem de acord cu I.Selevestru: „Doar în conjunctura dreptului penal internațional, un stat poate evolua ca victimă a infracțiunii (de exemlu, ca victimă a agresiunii din partea unui alt stat). În contrast, în conjunctura dreptului penal național, în calitate de victimă poate apare o persoană juridică care reprezintă statul, nu statul însuși. Statul este cel care apără ordinea de drept împotriva infracțiunilor. Această concluzie reiese din alin.(1) art.2 CP RM. Ar fi impropriu ca, din postura de victimă a infracțiunii, statul să-și exercite calitatea de apărător al ordinii de drept. Un stat, care evoluează în această postură, este un stat care se declară incapabil de a-și apăra cetățenii împotriva infracțiunilor. Este un stat ca și cum inexistent" [22].

În continuare, ne vom axa pe analiza structurii şi conținutului ***laturii obiective*** a infracţiunilor specificate la art.181² CP RM.

Vom începe această analiză cu examinarea *laturii obiective a infracţiunii prevăzute la alin.(1) art.181² CP RM*.

Din dispoziția acestei norme, deducem că latura obiectivă a infracţiunii în cauză constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de falsificare a rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau a rapoartelor privind finanţarea campaniilor electorale.

În opinia lui A.Reșetnicov, în cazul falsificării unor documente, făptuitorul contrafface documentele sau le modifică conţinutul. Adică, alterarea adevărului se produce în materialitatea lui. Deci, se atestă falsul material. În opoziție, atunci când făptuitorul înscrie în documente date false, are loc falsul intelectual. În această ipoteză, documentul este aparent legal. Totuși, în realitate, el este fals, pentru că așa a fost conceput de către făptuitorul care l-a emis [23]. Suntem de acord cu această aserțiune. Diferențierea dintre falsificarea documentelor și înscrierea în ele a unor date false se face, de exemplu, în art.332 CP RM. Interpretând sistemic legea penală, suntem de părerea că o atare diferențiere trebuie avută în vedere și în conjunctura infracţiunii prevăzute la alin.(1) art.181² CP RM.

În concluzie, acțiunea prejudiciabilă specificată la alin.(1) art.181² CP RM presupune fie contrafacerea rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau a rapoartelor privind finanţarea campaniilor electorale (adică confecţionarea rapoartelor în cauză), fie modificarea rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau a rapoartelor privind finanţarea campaniilor electorale. Acțiunea prejudiciabilă prevăzută la alin.(1) art.181² CP RM nu poate presupune introducerea în asemenea rapoarte a constatărilor sau menţiunilor false.

Este de menționat că, pentru calificarea faptei în baza alin.(1) art.181² CP RM, nu contează la care metode recurge făptuitorul. Această împrejurare poate fi luată în considerație doar la individualizarea pedepsei.

Infracţiunea prevăzută la alin.(1) art.181² CP RM urmează a fi disociată de unele fapte specificate la art.48¹ din Codul contravențional: neprezentarea de către concurenții electorali a rapoartelor privind finanţarea campaniei electorale în termenul şi în formatul

stabilite (alin.(1)); încălcarea modului de evidenţă şi utilizare a patrimoniului partidelor politice şi a mijloacelor din fondul electoral, inclusiv neprezentarea datelor de identificare a donatorilor (alin.(2)); neprezentarea de către partidele politice a rapoartelor privind gestiunea lor financiară în termenul şi formatul stabilite de către CEC, inclusiv prezentarea unor date incomplete în raport (alin.(3)).

Infracţiunea specificată la alin.(1) art.181^2 CP RM este o infracţiune formală. Ea se consideră consumată din momentul falsificării rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau a rapoartelor privind finanţarea campaniilor electorale.

Folosirea ulterioară a respectivelor rapoarte marchează momentul de epuizare a infracţiunii prevăzute la alin.(1) art.181^2 CP RM. În consecinţă, pentru calificarea faptei în baza acestei norme, nu are importanţă dacă făptuitorului i-a reuşit sau nu să folosească rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale.

Din alin.(1) art.29 al Codului electoral, aflăm în care condiţii sunt folosite rapoartele anuale privind gestiunea financiară a partidelor politice: semestrial, până la data de 15 a ultimei luni a perioadei de raportare, şi anual, până în data de 31 martie, partidele politice vor prezenta la CEC rapoarte privind gestiunea financiară a acestora. Partidele politice beneficiare de alocaţii de la bugetul de stat vor prezenta rapoartele respective şi la Curtea de Conturi.

În art.38^2 din Codul electoral sunt descrise condiţiile în care sunt folosite rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale: partidele politice şi blocurile electorale, precum şi candidaţii independenţi, în cazul alegerilor parlamentare, prezintă CEC, în termen de 3 zile de la deschiderea contului cu menţiunea „Fond electoral" şi, ulterior, o dată la două săptămâni, un raport despre mijloacele băneşti acumulate şi cheltuielile efectuate în campania electorală, atât în format electronic, cât şi pe suport de hârtie, sub semnătura persoanelor responsabile (alin.(1)); candidaţii independenţi în alegerile locale vor prezenta la consiliul electoral de circumscripţie corespunzător, în termen de 3 zile de la deschiderea contului cu menţiunea „Fond electoral" şi, ulterior, o dată la două săptămâni, rapoarte privind veniturile acumulate şi cheltuielile efectuate în campania electorală, conform modelului de raport aprobat de CEC (alin.(5)); rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale pentru întreaga perioadă electorală se vor prezenta la CEC de către concurenţii electorali înregistraţi cel târziu cu 2 zile înainte de ziua alegerilor (alin.(6)).

Consemnăm că procurarea materialelor necesare, în vederea falsificării rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau a rapoartelor privind finanţarea campaniilor electorale, trebuie calificată ca pregătire la infracţiunea specificată la alin.(1) art.181^2 CP RM. Ca tentativă la această infracţiune trebuie calificată acţiunea îndreptată nemijlocit spre realizarea falsificării unor astfel de rapoarte, dacă, din cauze independente de voinţa făptuitorului, acesta nu reuşeşte să le falsifice.

Referinţe:

1. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr.93.
2. *United Nations Convention against Corruption*. http://www.unodc.org/pdf/crime/convention_corruption/signing/Convention-e.pdf
3. *Recommendation Rec(2003)4 of the Committee of Ministers to member states on common rules against corruption in the funding of political parties and electoral campaign*. https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2183
4. *Council of Europe Resolution (97)24 on the Twenty Guiding Principles for the Fight Against Corruption*. https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=593789
5. *GRECO. Runda a treia de evaluare. Al doilea Raport de conformitate privind Republica Moldova*. https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/2nd%20RC3/Greco%20RC3(205)3_Moldova_2ndRC_MD.pdf
6. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr.103-105.
7. Фефилин С.В. *Законодательное ограничение нарушений в сфере финансирования избирательных кампаний в России*. В: *Ярославский педагогический вестник*, 2010, № 3, с.113-116.
8. Дамм И.А. *Коррупция в российском избирательном процессе: понятие и противодействие*: Автореферат дисс. … канд. юрид. наук. Красноярск, 2006, с.6.
9. Вист И.И. *Нарушение порядка финансирования выборов: некоторые аспекты правоприменительной практики*. В: *Вестник Омского университета*, 2012, № 2, с.241-244.
10. *Political Parties, Elections and Referendums Act 2000*. http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/41/contents
11. *Code électoral*. http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070239
12. *Уголовный кодекс Российской Федерации*. В: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.
13. *Кримінальний кодекс України*. В: *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 25-26.
14. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr.32-37.
15. *Ibidem*, 2008, nr.42-44.
16. *Ibidem*, 1997, nr.81.
17. *Ibidem*, 2015, nr.161-165.
18. *Manualul de observare a alegerilor*. http://www.osce.org/ro/odihr/elections/70293?download=true
19. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.90-93.
20. *Ibidem*, 2002, nr.82-86.
21. Фаргиев И.А. *Потерпевший от преступления (уголовно-правовые вопросы)*. Хабаровск: РИЦ ХГАЭП, 2001, с.15-16.
22. Selevestru I. *Victima infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM*. În: *Revista ştiinţifică a USM „Studia universitatis Moldaviae". Seria „Ştiinţe sociale"*. Chişinău: CEP USM, 2015, nr.3, p.194-199.
23. Reşetnicov A. *Răspunderea pentru falsificarea documentelor în legislaţiile penale ale unor state din Estul Europei*. În: *Revista Naţională de Drept*, 2007, nr.11, p.34-